सत्यमेव जयते

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ

ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ ಮಂತ್ರಾಲಯ

ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯ ವಾಸಿಗಳ (ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮಾನ್ಯತೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 2006

(2007ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 2)

[25ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್, 2011 ರಂದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ]

THE SCHEDULED TRIBES AND OTHER TRADITIONAL FOREST DWELLERS (RECOGNITION OF FOREST RIGHTS) ACT, 2006

(Act No. 2 of 2007)

[As on 25th April, 2011]

ಮುನ್ನುಡಿ

25.04.2011 ರಂದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ, ದಿ ಷೆಡ್ಯೂಲ್ಡ್ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಅದರ್ ಟ್ರೆಡಿಷನಲ್ ಫಾರೆಸ್ಟ್ ಡ್ವೆಲ್ಲರ್ಸ್ (ರೆಕಗ್ನಿಷನ್ ಆಫ್ ಫಾರೆಸ್ಟ್ ರೈಟ್ಸ್) ಆ್ಯಕ್ಟ್, 2006 (2007ರ 2)– ಇದರ ಕನ್ನಡ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠವು ಈ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದನ್ನು 25.04.2011ರ ಭಾರತ ರಾಜಪತ್ರದ IXನೇ ಭಾಗದ, 1ನೇ ವಿಭಾಗದ, 45ನೇ ಸಂಪುಟದ, 1ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ 115 ರಿಂದ 126ರ ವರೆಗಿನ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಕನ್ನಡದ ಈ ಪಾಠವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠಗಳ (ಕೇಂದ್ರ ಕಾನೂನುಗಳು) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973ರ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅಂಥ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ತರುವಾಯ ಇದು ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಅಧಿಕೃತ ಕನ್ನಡ ಪಾಠವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ವಿ.ಕೆ. ಭಸೀನ್
ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ.

ನವದೆಹಲಿ
ದಿನಾಂಕ:

PREFACE

This edition of the Scheduled Tribes and Other Traditional Forest Dwellers (Recognition of Forest Rights) Act, 2006 (2 of 2007) as on the 25.04.2011 contains the authoritative text of that Act in Kannada which was published in the Gazette of India Extraordinary, Part IX, Section 1, No.1, Vol. 45, dated 25.04.2011 on pages 115 to 126.

This Kannada text was published under the authority of the President under clause (a) of Section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 and on such publication it became the authoritative text of that Act in Kannada.

New Delhi
Date :

V.K. BHASIN
Secretary,
Government of India.

ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯ ವಾಸಿಗಳ (ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮಾನ್ಯತೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 2006

ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪ್ರಕರಣಗಳು: **ಪುಟಗಳು**

ಅಧ್ಯಾಯ – I
ಪ್ರಾರಂಭಿಕ

1. ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭ 1
2. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು 1

ಅಧ್ಯಾಯ – II
ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳು

3. ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳು 6

ಅಧ್ಯಾಯ – III

ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಪೂರ್ವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರುವುದು ಮತ್ತು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ವಿಷಯಗಳು

4. ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವುದು 9
5. ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಧಾರಕರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು 12

ಅಧ್ಯಾಯ –IV
ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

6. ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 12

ಅಧ್ಯಾಯ – V

ಅಪರಾಧಗಳು ಮತ್ತು ದಂಡನೆಗಳು

7. ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳು 15
8. ಅಪರಾಧಗಳ ಸಂಜ್ಞೇಯತೆ 15

ಅಧ್ಯಾಯ – VI

ಸಂಕೀರ್ಣ

9. ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ಸದಸ್ಯರು, ಮುಂತಾದವರು ಲೋಕ ನೌಕರರಾಗಿರುವುದು 15
10. ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ರಕ್ಷಣೆ 16
11. ನೋಡಲ್ ಏಜೆನ್ಸಿ 16
12. ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರ 16
13. ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನನ್ನು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ 17
14. ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ. 17

ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯ ವಾಸಿಗಳ (ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮಾನ್ಯತೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 2006

(2007ರ 2)

[29ನೇ ಡಿಸೆಂಬರ್, 2006]

ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ಯಾರು ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಆದರೆ ಯಾರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿಲ್ಲವೋ ಆ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿನ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಭೋಗವನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ನಿಹಿತಗೊಳಿಸಲು ಹಾಗೂ ಹಾಗೆ ನಿಹಿತಗೊಳಿಸಿ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪುರಾವೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೂಪರೇಷೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ.

ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಲಾದ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಸುಸ್ಥಿರ ಬಳಕೆಯ, ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಮತೋಲನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು, ಮತ್ತು ಆ ಮೂಲಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಿ ಅರಣ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ;

ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಜೀವಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತದ್ವತ್ತಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸುಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಲ್ಲಿ ಅದರ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿರುವ, ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಿಗೆ, ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಅರಣ್ಯಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಜಮೀನುಗಳ ಮತ್ತು ಅವರ ವಾಸಸ್ಥಳದ ಮೇಲಿನ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅನ್ಯಾಯ ಉಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದ;

ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮಗಳಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪುನಃ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದವರೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕ ಅಭದ್ರತೆಯನ್ನು

ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯವಾಸದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ;

ಇದು ಭಾರತ ಗಣರಾಜ್ಯದ ಐವತ್ತೇಳನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು:–

ಅಧ್ಯಾಯ – I
ಪ್ರಾರಂಭಿಕ

1. ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭ.– (1) ಈ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ (ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮಾನ್ಯತೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 2006 ಎಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಇದು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇಡೀ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

(3) ಇದು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದು.

2. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು.– ಈ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,–

(ಎ) "ಸಮುದಾಯ ಅರಣ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ" ಎಂದರೆ ಮೀಸಲು ಅರಣ್ಯಗಳು, ಸಂರಕ್ಷಿತ ಅರಣ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶ ಇರುವ ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನಗಳಂತಹ ಸಂರಕ್ಷಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ದನಗಾಹಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅಥವಾ ರೂಢಿಗತ ಸರಹದ್ದುಗಳ ಒಳಗಿನ ಅಥವಾ ಋತುಕಾಲಿಕ ಭೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ರೂಢಿಗತ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರಣ್ಯ ಎಂದು ಅರ್ಥ;

(ಬಿ) "ಅಪಾಯದಲ್ಲಿರುವ ವನ್ಯಜೀವಿ ತಾಣ" ಎಂದರೆ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಮತ್ತು (2)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಾಗ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡ, ಸ್ಥಳೀಯ ತಜ್ಞರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ, ಅವರಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಒಬ್ಬರು ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ತಜ್ಞ ಸಮಿತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತ ಸಮಾಲೋಚನಾ

ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ತರುವಾಯ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಮಂತ್ರಾಲಯವು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಮಾನದಂಡದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆಯಾಯ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕನುಸಾರ, ವನ್ಯಜೀವಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಭಯಾರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಆಗದಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುವುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆಯೋ ಮತ್ತು ಅಧಿಸೂಚಿಸಬಹುದಾಗಿದೆಯೋ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹಾಗೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥ;

(ಸಿ) "ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು" ಎಂದರೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಿಕ ಜೀವನೋಪಾಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯ ಎಂದು ಅರ್ಥ; ಮತ್ತು ಇದರಲ್ಲಿ ದನಗಾಹಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

(ಡಿ) "ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನು" ಎಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಬರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಣನೆಯ ಜಮೀನು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಇದು ವರ್ಗೀಕರಿಸದ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು, ಸರಹದ್ದು ಗುರುತು ಮಾಡಿರದ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಭಾವಿತ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು, ಸಂರಕ್ಷಿತ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು, ಮೀಸಲು ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು, ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

(ಇ) "ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳು" ಎಂದರೆ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥ;

(ಎಫ್) "ಅರಣ್ಯ ಗ್ರಾಮಗಳು" ಎಂದರೆ ಅರಣ್ಯ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯು ಅರಣ್ಯಗಳ ಒಳಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯ ಮೀಸಲು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲಕ ಅರಣ್ಯ ಗ್ರಾಮಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿರುವ ನೆಲಸು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇದು ಅರಣ್ಯ ನೆಲಸು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು, ನಿಗದಿತ ಮಾಗಣಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳನ್ನು, ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಟಾಂಗ್ಯಾ ನೆಲಸು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು, ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಿ ಅಂಥ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಾಗುವಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿರುವ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಜಿ) "ಗ್ರಾಮ ಸಭಾ" ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮದ ಎಲ್ಲ ವಯಸ್ಕ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಗ್ರಾಮಸಭೆ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅನಿರ್ಬಂಧಿತವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಭಾಗವಹಿಸುವ ಪಾಡಾಗಳು, ತೋಲಾಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಗ್ರಾಮ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಚುನಾಯಿತ ಗ್ರಾಮ ಸಮಿತಿಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥ;

(ಹೆಚ್) "ವಾಸಸ್ಥಳ" ಎಂಬುದು ಮೀಸಲು ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಿತ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಗುಂಪುಗಳ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಪೂರ್ವ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರೂಢಿಗತ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಇತರ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಐ) "ಸಣ್ಣ ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು" ಎಂಬುದು ಬಿದಿರು, ಕುರುಚಲು ಗಿಡ, ತುಂಡು ಮರ, ಬೆತ್ತ, ಟಸ್ಸಾರ್, ರೇಷ್ಮೆ ಗೂಡು, ಜೇನು, ಮೇಣ, ಅರಗು, ಟೆಂಡು ಅಥವಾ ಕೆಂಡು ಎಲೆಗಳು, ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳು, ಬೇರುಗಳು, ಗೆಡ್ಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಥವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಸಸ್ಯ ಮೂಲದ, ಮರಮುಟ್ಟಲ್ಲದ ಎಲ್ಲ ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಜೆ) "ನೋಡಲ್ ಏಜೆನ್ಸಿ" ಎಂದರೆ 11ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ನೋಡಲ್ ಏಜೆನ್ಸಿ;

(ಕೆ) "ಅಧಿಸೂಚನೆ" ಎಂದರೆ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಅಧಿಸೂಚನೆ;

(ಎಲ್) "ನಿಯಮಿಸಿದ" ಎಂದರೆ ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಲಾದ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಲಾದುದು;

(ಎಂ) "ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು" ಎಂದರೆ ಸಂವಿಧಾನದ 244ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು;

(ಎನ್) "ಸುಸ್ಥಿರ ಬಳಕೆ"ಯು ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2002 (2003ರ 18)ರ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿನ (ಒ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು;

(ಒ) "ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ" ಎಂದರೆ 2005ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 13 ಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಕೊನೆ ಪಕ್ಷ ಮೂರು ತಲೆಮಾರಿನವರೆಗೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಿಕ

ಜೀವನೋಪಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅರಣ್ಯದ ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯಗಳ ಜಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸಮುದಾಯ;

ವಿವರಣೆ.– ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, "ತಲೆಮಾರು" ಎಂದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಅವಧಿ ;

(ಪಿ) "ಗ್ರಾಮ" ಎಂದರೆ,–

(i) ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳ (ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1996ರ (1996ರ 40) 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಗ್ರಾಮ; ಅಥವಾ

(ii) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶ; ಅಥವಾ

(iii) ಅರಣ್ಯ ಗ್ರಾಮಗಳು, ಹಳೆಯ ವಾಸಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ನೆಲಸು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮವೆಂದು ಅಧಿಸೂಚಿತವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಮೋಜಣಿ ಮಾಡಿರದ ಗ್ರಾಮಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥ; ಅಥವಾ

(iv) ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುವ ಪಾರಂಪರಿಕ ಗ್ರಾಮ;

(ಕ್ಯೂ) "ವನ್ಯಪ್ರಾಣಿ" ಎಂದರೆ ವನ್ಯಜೀವಿ (ರಕ್ಷಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972(1972ರ 53)ರ Iರಿಂದ IVನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವತಃ ಕ್ರೂರ ಜಾತಿಯ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿ.

ಅಧ್ಯಾಯ – II
ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳು

3. ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳು.– (1) ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಹಿಡುವಳಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯ ಹಿಡುವಳಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅವೆರಡನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ಈ ಮುಂದಿನ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:–

(ಎ) ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯನು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ಅಥವಾ ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳು ವಾಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಲು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯ ಅಧಿಭೋಗದ ಮೇರೆಗೆ ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುವ ಹಕ್ಕು;

(ಬಿ) ಹಿಂದಿನ ರಾಜ–ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜಮೀನುದಾರಿ ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದವುಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಿಸ್ತಾರ್, ಮುಂತಾದ ಸಮುದಾಯ ಹಕ್ಕುಗಳು;

(ಸಿ) ಒಡೆತನದ ಹಕ್ಕು, ಗ್ರಾಮದ ಸರಹದ್ದುಗಳ ಒಳಗೆ ಅಥವಾ ಹೊರಗೆ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಣ್ಣ ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ, ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ಮತ್ತು ವಿಲೆ ಮಾಡಲು ಇರುವ ಹಕ್ಕು;

(ಡಿ) ಜಲನಿಕಾಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೀನು ಮತ್ತು ಇತರ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ, ಮೇಯಿಸುವ ನೆಲೆಸಿಗರ ಅಥವಾ ವಲಸಿಗರ ಮತ್ತು ಅಲೆಮಾರಿ ಅಥವಾ ದನಗಾಹಿ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಪಾರಂಪರಿಕ ಋತು ಕಾಲಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸಮುದಾಯದ ಇತರ ಹಕ್ಕುಗಳು;

(ಇ) ಆದಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಪದ್ಧತಿ ಬರುವ ಮುಂಚೆ ಇದ್ದ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ವಾಸಿಸುವ ಮತ್ತು ವಾಸಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಸಮುದಾಯಕ್ಕಿರುವ ಹಿಡುವಳಿ ಅವಧಿಯೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಇರುವ ಹಕ್ಕುಗಳು;

(ಎಫ್) ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಕ್ಲೇಮು ವಿವಾದದಲ್ಲಿದೆಯೋ ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನ ವಿವಾದಿತ ಜಮೀನುಗಳಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕುಗಳು;

(ಜಿ) ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಪಟ್ಟಾಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿಗೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂಜೂರಾತಿಗಳನ್ನು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇರುವ ಹಕ್ಕುಗಳು;

(ಹೆಚ್) ಎಲ್ಲಾ ಅರಣ್ಯ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ವಾಸಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೋಜಣಿ ಮಾಡದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ದಾಖಲಾಗಿರಲಿ, ಅಧಿಸೂಚಿತವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಕಂದಾಯ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಹಕ್ಕು;

(ಐ) ಸುಸ್ಥಿರ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಸಮುದಾಯವು ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸಮುದಾಯದ ಅರಣ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ, ಪುನರುತ್ಪಾದಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕು;

(ಜೆ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಕಾನೂನಿನ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ ಹಕ್ಕುಗಳು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಯಾವುದೇ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅಥವಾ ರೂಢಿಗತ ಕಾನೂನಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಹಕ್ಕುಗಳೆಂದು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳು;

(ಕೆ) ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಸ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಪಾರಂಪರಿಕ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸಮುದಾಯದ ಹಕ್ಕು;

(ಎಲ್) (ಎ)ಯಿಂದ (ಕೆ)ವರೆಗಿನ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸದಿರುವ, ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿಯ ವನ್ಯಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಅಥವಾ ಉಪಾಯದಿಂದ ಹಿಡಿಯುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಶರೀರದ ಭಾಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪಾರಂಪರಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಅಥವಾ ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳು ರೂಢಿಗತವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು.

(ಎಂ) 2005ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 13ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳನ್ನು, ಅವರ ಪುನರ್ ವಸತಿಯ ಕಾನೂನು ಹಕ್ಕನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡದೇ ಯಾವುದೇ ವರ್ಣನೆಯ ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನಿನಿಂದ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರವಾಗಿ ಹೊರಹಾಕಿರುವ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿರುವ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಜಮೀನು ಪಡೆಯುವುದೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಪುನರ್ ವಸತಿ ಹಕ್ಕು.

(2) ಅರಣ್ಯ (ಸಂರಕ್ಷಣಾ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980(1980ರ 69)ರಲ್ಲಿ ಏನೇ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು, ಸರ್ಕಾರವು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಈ ಮುಂದಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗೆ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಮರಗಳನ್ನು ಮೀರದಂತೆ ಕಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರುವ ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:–

(ಎ) ಶಾಲೆಗಳು;

(ಬಿ) ಔಷಧಾಲಯ ಅಥವಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು;

(ಸಿ) ಅಂಗನವಾಡಿಗಳು;

(ಡಿ) ನ್ಯಾಯ ಬೆಲೆ ಅಂಗಡಿಗಳು;

(ಇ) ವಿದ್ಯುತ್ ಹಾಗೂ ದೂರವಾಣಿ ಸಂಪರ್ಕಗಳು;

(ಎಫ್) ಕೆರೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಣ್ಣ ಜಲನಿಕಾಯಗಳು;

(ಜಿ) ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಕೊಳವೆ ಮಾರ್ಗಗಳು;

(ಹೆಚ್) ನೀರು ಅಥವಾ ಮಳೆ ನೀರು ಕೊಯ್ಲು ನಿರ್ಮಿತಿಗಳು;

(ಐ) ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಕಾಲುವೆಗಳು;

(ಜೆ) ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಲ್ಲದ ಇಂಧನ ಮೂಲ;

(ಕೆ) ಕೌಶಲ್ಯ ವರ್ಧನೆ ಅಥವಾ ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು;

(ಎಲ್) ರಸ್ತೆಗಳು; ಮತ್ತು

(ಎಂ) ಸಮುದಾಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು:

ಪರಂತು,

(i) ಈ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕಾದ ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೆ; ಮತ್ತು

(ii) ಅಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುವುದು, ಅದಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂಬ ಷರತ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ

– ಮಾತ್ರವೇ ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನನ್ನು ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಅಧ್ಯಾಯ – III
ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಪೂರ್ವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರುವುದು ಮತ್ತು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ವಿಷಯಗಳು

4. ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವುದು.– (1) ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು,–

(ಎ) 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಗಿರುವ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ;

(ಬಿ) 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯ ವಾಸಿಗಳ

– ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾಯದಲ್ಲಿರುವ ವನ್ಯ ಜೀವಿಗಳ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತರುವಾಯ ಮಾರ್ಪಾಟುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಪುನರ್ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಬಹುದು, ಪರಂತು, ಯಾರೇ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುದಾರರಿಗೆ ಪುನರ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಈ ಮುಂದಿನ ಷರತ್ತುಗಳು ಈಡೇರಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊರತು, ವನ್ಯಜೀವಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲಾಗದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಬಾಧೆಯುಂಟು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಎಂದರೆ:–

(ಎ) 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂತೆ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮಾನ್ಯತೆಯ ಮತ್ತು ನಿಹಿತತೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿರಬೇಕು;

(ಬಿ) ವನ್ಯ ಜೀವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅಥವಾ ಅವರ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಸರಿಪಡಿಸಲಾಗದ ಹಾನಿಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆಂದು ಮತ್ತು ಸದರಿ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬೆದರಿಕೆ ಒಡ್ಡುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ವನ್ಯ ಜೀವಿ (ರಕ್ಷಣಾ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972ರಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಇದನ್ನು ರುಜುವಾತುಪಡಿಸಿರಬೇಕು;

(ಸಿ) ಸಹ–ಅಸ್ತಿತ್ವದಂಥ ಇತರ ಯುಕ್ತ ಆಯ್ಕೆಗಳು ಲಭ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರಬೇಕು;

(ಡಿ) ಬಾಧಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸುಭದ್ರ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಅಂಥ ಬಾಧಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಂಥ ಪುನರ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಪರ್ಯಾಯ ಪ್ಯಾಕೇಜ್‌ಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ತಿಳಿಸಿರಬೇಕು;

(ಇ) ಪ್ರಸ್ತಾವಿತ ಪುನರ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ಯಾಕೇಜಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳ, ಮುಕ್ತ ಪೂರ್ವಸೂಚಿತ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಲಿಖಿತದಲ್ಲಿ ಪಡೆದಿರಬೇಕು;

(ಎಫ್) ಯಾವುದೇ ಪುನರ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ಯಾಕೇಜಿನ ಪ್ರಕಾರ, ಪುನರ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಭೂ ಹಂಚಿಕೆಯು ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಕೈಗೊಂಡಿರಬಾರದು:

ಪರಂತು, ಅಪಾಯದಲ್ಲಿರುವ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳ ಯಾವ ತಾಣಗಳಿಂದ ವನ್ಯಜೀವಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಹಕ್ಕುದಾರರನ್ನು ಆ ರೀತಿ ಪುನರ್ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ತಾಣಗಳನ್ನು ಇತರ ಉಪಯೋಗಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬದಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನು ಮತ್ತು ಅವರ ವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮಾನ್ಯತೆ ಮತ್ತು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯು, ಅಂತಹ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು

ಮತ್ತು ಇತರೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳು 13ನೇ ಡಿಸೆಂಬರ್ 2005ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನಿನ ಅಧಿಭೋಗದಲ್ಲಿದ್ದರೆಂಬ ಷರತ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(4) (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕು ಅನುವಂಶೀಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಆದರೆ ಪರಭಾರೆ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ವಿವಾಹಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ನೋಂದಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನೇ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿರುವ ಕುಟುಂಬದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ನೇರ ವಾರಸುದಾರರಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆನುವಂಶೀಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಆತನ ನಿಕಟ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(5) ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನುಳಿದು, ಯಾರೇ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯನ್ನು ಮಾನ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗುವವರೆಗೆ, ಅವನ ಅಧಿಭೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಅರಣ್ಯ ಜಮೀನಿನಿಂದ ಅವನನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಹೊರಹಾಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(6) (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿರುವ ಮತ್ತು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸಿದ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳು 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪ ಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಜಮೀನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅಂತಹ ಜಮೀನು ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಾಂಕದಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಕುಟುಂಬದ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯದ ಅಧಿಭೋಗದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಿಕ ಅಧಿಭೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಮೀರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ;

(7) ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು, ಅರಣ್ಯ (ಸಂರಕ್ಷಣಾ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980ರ (1980ರ 69) ಮೇರೆಗಿನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಪೂರ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಅಗತ್ಯತೆಗಳಿಂದ, ಈ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂತಹವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, 'ನಿವ್ವಳ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮೌಲ್ಯ' ದ ಸಂದಾಯ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ 'ಪರಿಹಾರಾತ್ಮಕ ವನ ನಿರ್ಮಾಣ'ದ ಅಗತ್ಯತೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(8) ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸಿದ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳು ರಾಜ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳಿಂದಾಗಿ ಭೂ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ತಮ್ಮ ವಾಸ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತು ಸಾಗುವಳಿಯಿಂದ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೆಂದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು

ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸದರಿ ಆರ್ಜನೆಯನ್ನು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಒಳಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸದಿರುವುದನ್ನು ರುಜುವಾತುಪಡಿಸುವ ಅರಣ್ಯ ವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ ಭೂಮಿ ಹಕ್ಕನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

5. ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಧಾರಕರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು.– ಯಾವುದೇ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕಿನ ಧಾರಕರಿಗೆ, ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ, ಯಾವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕಿನ ಧಾರಕರು ಇರುತ್ತಾರೋ ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ,–

(ಎ) ವನ್ಯಜೀವಿಗಳನ್ನು, ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ;

(ಬಿ) ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು, ನೀರಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಜೀವಿಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ;

(ಸಿ) ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯ ವಾಸಿಗಳ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನು ಅವರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಸಹಜ ಪರಂಪರೆಗೆ ಬಾಧಕವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವಿನಾಶಕಾರಿ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನದಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ;

(ಡಿ) ಸಮುದಾಯ ಅರಣ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಬಳಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಮತ್ತು ವನ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ

– ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ –IV
ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

6. ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.– (1) ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯು, ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಮಿತಿಗಳೊಳಗೆ ಇರುವ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ

ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಬಹುದಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯದ ಅಥವಾ ಅವೆರಡರ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಕ್ಲೇಮುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲು ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಲೇಮಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ರೇಖಾಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯು ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯು ತರುವಾಯ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ತದನಂತರ ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯ ನಿರ್ಣಯದಿಂದ ಬಾಧಿತನಾದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು (3)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಗೆ ಒಂದು ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯು ಅಂಥ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯು ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳೊಳಗೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು, ಅವನ ವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಯುಕ್ತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಹೊರತು, ಬಾಧಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ವಿಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು, ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಒಂದು ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವಿಭಾಗೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ ನಿರ್ಣಯದಿಂದ ಬಾಧಿತನಾದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ ನಿರ್ಣಯದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ, ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯು ಅಂಥ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯ ನಿರ್ಣಯದ ವಿರುದ್ಧ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ ಮುಂದೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಅದು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ನೇರವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ ಮುಂದೆ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು, ಬಾಧಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಸಮಂಜಸ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ಹೊರತು, ಅವನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವಿಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(5) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು, ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅನುಮೋದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(6) ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕಿನ ದಾಖಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂತಿಮವಾದುದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಬಂಧನಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(7) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು, ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ನಿಹಿತಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ನೋಡಲ್ ಏಜೆನ್ಸಿಗೆ ಆ ಏಜೆನ್ಸಿಯು ಕೋರಬಹುದಾದಂಥ ವಿವರಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(8) ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕಂದಾಯ, ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಇಲಾಖೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ, ಆಯಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೂವರು ಸದಸ್ಯರು ಇರತಕ್ಕದ್ದು, ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಆ ಪೈಕಿ ಇಬ್ಬರು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಒಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

(9) ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ, ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸಮಿತಿಗಳ ರಚನೆಯು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಅವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

ಅಧ್ಯಾಯ – V
ಅಪರಾಧಗಳು ಮತ್ತು ದಂಡನೆಗಳು

7. ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳು.– ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ಸಮಿತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಸಮಿತಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನು, ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಅದು ಅಥವಾ ಅವರು, ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪರಾಧದ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯವಹರಣೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದಾದ ಜುಲ್ಮಾನೆಯಿಂದ ದಂಡಿತರಾಗತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಸಮಿತಿಯ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು ಅಥವಾ ಇಲಾಖಾ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಅಥವಾ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಅಪರಾಧವು ತನಗೆ ತಿಳಿಯದೆಯೇ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಅಪರಾಧ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಸೂಕ್ತವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಜಾಗರೂಕತೆಯನ್ನು ತಾನು ವಹಿಸಿದ್ದೆನೆಂದು ಅವನು ರುಜುವಾತುಪಡಿಸಿದರೆ ಅವನನ್ನು ಈ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ದಂಡನೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

8. ಅಪರಾಧಗಳ ಸಂಜ್ಞೇಯತೆ.– ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಪರಾಧದ ಸಂಜ್ಞೇಯತೆಯನ್ನು, ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿವಾದದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಯಾವುದೇ ಅರಣ್ಯವಾಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯು ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸಮಿತಿಗೆ ನೋಟೀಸನ್ನು ನೀಡಿದ್ದ ಹೊರತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸಮಿತಿಯು ಅಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಮ ಜರುಗಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಯ – VI
ಸಂಕೀರ್ಣ

9. ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ಸದಸ್ಯರು, ಮುಂತಾದವರು ಲೋಕ ನೌಕರರಾಗಿರುವುದು.– ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಮೂಲಕ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಯಾವುವೇ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವ, IVನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಭಾರತ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆಯ 21ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಲೋಕ ನೌಕರನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

10. ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ರಕ್ಷಣೆ.– (1) ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ನೌಕರನ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ದಾವೆಯನ್ನು, ಪ್ರಾಸಿಕ್ಯೂಷನ್‌ನನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಯನ್ನು ಹೂಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅಥವಾ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಾನಿಗಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ನೌಕರರ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ದಾವೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಯನ್ನು ಹೂಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಸದಸ್ಯರು, ಸದಸ್ಯ-ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ನೌಕರರನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ, IVನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ದಾವೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಯನ್ನು ಹೂಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

11. ನೋಡಲ್ ಏಜೆನ್ಸಿ.– ಬುಡಕಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಮಂತ್ರಾಲಯವು ಅಥವಾ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿದ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕ ಏಜೆನ್ಸಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

12. ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರ.– IVನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಮತ್ತು ಅದರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವಾಗ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಲಿಖಿತದಲ್ಲಿ ನೀಡಬಹುದಾದಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಥವಾ ವಿಶೇಷ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕದ್ದು.

13. ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನನ್ನು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.– ಈ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತ್ ಉಪಬಂಧಗಳ (ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1996 (1996ರ 40)ರ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನುಳಿದು ಈ

ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

14. ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ.– (1) ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು, ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಷರತ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(2) ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಧಿಕಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯಾನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ, ಅಂಥ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಯಾವುವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಎಂದರೆ:–

(ಎ) 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ವಿವರಗಳು;

(ಬಿ) 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗಿನ ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಲೇಮುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು, ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿ ಕ್ಲೇಮಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಕರಣದ (2)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಉಪ–ವಿಭಾಗೀಯ ಸಮಿತಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ರೀತಿ;

(ಸಿ) 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (8)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಉಪ–ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ, ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕಂದಾಯ, ಅರಣ್ಯ, ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಟ್ಟ;

(ಡಿ) ಉಪ–ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು 6ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (9)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಅವುಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ;

(ಇ) ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ;

(3) ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ರಚಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿಯಮವನ್ನು ಅದನ್ನು ರಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ, ಅದು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಒಂದು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರುವ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಬಹುದಾದ ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಧಿವೇಶನದ ಅಥವಾ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರುವ ಅಧಿವೇಶನಗಳ ನಿಕಟೋತ್ತರದ ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಅಥವಾ ಆ ನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸಕೂಡದೆಂದು ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ಒಪ್ಪಿದರೆ, ಆ ತರುವಾಯ, ಆ ನಿಯಮವು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಹಾಗೆ ಮಾರ್ಪಾಟಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಮಾರ್ಪಾಟು ಅಥವಾ ರದ್ದಿಯಾತಿಯು ಆ ನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಸಿಂಧುತ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

Govt. Press, Bangalore, P7, W.D:283 , Copies: 150